

”KAIKEN MAAILMAN DOSENTIT”

ASiantuntija muuttuvassa
maailmassa

TUOMO VEKKELI
NUORISOPSYKIATRI
HELSINKI 2019

2

1. JOHDANTO

- -aihe löytyi kuin Siddharta Gautamalle valaistus
- huomasi, että THL:ssa oli vain asiantuntijoita tai erikoisasiantuntijoita
- Kandidit olivat aloittaneet taistelun ”huuhaata” vastaan
- Yliopistossa näytti olevan paitsi professoreita, myös työelämäprofessoreita ja lahjoitusprofessoreita! Siis ketä?
- Pääministeri peräänkuulutti ”kaiken maailman dosentteja”!
- En valaistunut, mutta kiinnostuin

3

1. JOHDANTO

- Käsittelen:
  - Tietoon ja tieteeseen liittyviä asioita
  - Yhteisön ja ajan muutosta
  - Demarkatio-ongelmaa
  - Asiantuntijuutta ja tiedottamista
- Näkökulma kyynisen maallikon

4

2. TIEDOSTA

”Tietoa on hyvin perusteltu tosi uskomus”

- Teoreettinen tieto – käytännön tieto
- Propositionaalinen tieto –hiljainen tieto/kokemustieto
- Tieteellinenkään tieto ei ole lopullisesti varmaa, vaan
  - Totuudenkaltaista (truthlikenes)
  - Kumoutuvaa (fallibilismi)
  - Empiiriset havainnot teoria- tai käytäntöpitoisia

5

2. TIEDOSTA

- Lääketiede on tyypillinen soveltava tiede:

Mukana kulkee sekä teoreettinen taustatieto, että kisälli-mestari tyyppinen tekemisen opettelu ja harjoittelu

Lääketiede hahmottaa maailmaa kahden ”kuvan” kautta:

- Arkikuva (manifest image)
- Tieteellinen kuva (scientific image)
- Kumpi lienee kliinikolle primäärimpi?

6

2. TIEDOSTA

- Onko sitten professiolla yhteinen tietopohja?
- Voiko jokainen lääkäri esiintyä yleisenä lääketieteen asiantuntijana
- Missä kulkee se raja, jolloin lääkäriasiantuntija muuttuu maallikoksi?

- Onko medisiina pilkkoutunut jo niin pieniin siivuihin, ettei se muodosta enää professiota?

7

3. TÄSTÄ AJASTA

- Lääkäri 1950-luvulla
- Tiede on pop? Tieteen selitysvaima heikentynyt?
- Mikä on muuttunut 60-vuodessa?
- Mitkä ovat tiedon lähteet 2020-luvulla?
- Tiede ei voi olla enää ylhäältä katsova valistaja
- Kriittinen yleisö valistunutta ja googlettavaa!

8

3. TÄSTÄ AJASTA

- Uudet mediat: Kaksisuuntainen viestintä
- Ei esitarkastusta. Ei kontrolli?
- Kriittiset, ”virallisen” mielipiteen vastaiset käsitykset
- Pärjääkö ”ujo julkkistutkija”?
- Vaaditaan: Uusi joustavampi asenne!

9

4. TIEDOTUSTA, HUHUA, VALEUUTISIA

- Mitä sitten asiantuntijalla on vastassaan?
- Tiedotuksen vinoumia:
  - disinformaatiota: tietoista vääristelyä
  - misinformaatiota: tahatonta väärinymmärrystä, ymmätämättömyyttä
  - huhuja: tietoon perustumattomia ”urbanilegendoja”
- Vahvistusharhaa: valikoitua, omia uskomuksia vahvistavaa tutkimustietoa
- Valeuutisia: tietoa, joka alunperinkin on ollut perätöntä (trolleja)

10

4. TIEDOTUSTA, HUHUA, VALEUUTISIA

- Tieteen sisällä myös ristiriitoja, kilpailua ja väärää tulkintoja
- Wakefield: MPR-rokote ja autismi
- Miksi ongelmat ovat nyt korostuneet?
- Esa Väliverronen:
  - Abstraktit asiantuntijajärjestelmät ja ”riskiyhteiskunta”
  - ”Henkilökohtainen” joukkoviestintä: blogit, YouTube-videot
  - Yksilöllistyminen: itse on löydettävä oma identiteettinsä

11

DEMARKAATIO-ONGELMA

- Mistä tiedän, mikä on "huuhaata"?
- Yksimielisyyttä vaikea löytää edes lääketieteen sisällä!?
- Entä iirisdiagnostiikka, homeopatia, hivenaineet, nikamaniksautus?
- Onko viisasta lähteä "hyökkäykseen" vai olla lempeämpi?
- Ongelma tulee vastaan tieteenfilosofiassa kaikkialla
- Sami Pihlström: "Sub species eternitatis"- näkökulmaa ei ole, lähestyminen pala palata tieteen sisältä käsin! Jatkuva prosessi!

12

ASiantuntijuuden muuttuminen

- Perinteinen näkemys: Tietoja ja taitoja, puolueeton ja eettinen
- Lääkäriliitolla oma ohjeensa asiantuntijuudesta
- Asiantuntijuuden käsite laajentunut; kokemusasiantuntijat
- Tarvitseeko asiantuntija vain lujaa uskoa asiaansa?
- Tarvitaan ”medianlukutaitoa”
- Tieteellinen asiantuntija tarvitsee selkeän näkemyksen ja itsetunnon

13

ASiantuntijuuden muuttuminen

- Ihmisen arkitieto vain pieneltä osin suoraa tieteellistä tietoa
- Lähteinä perhe, koulu, kokemukset, media. Zeitgeist?
- Tiedekään ei ole mikään peilikuva maailmasta!
- Onkin paradoksaalista, että asiantuntijuutta tarvitaan yhä enemmän
- Asiantuntijalla on edelleen työkaluinaan vain tieto ja retoriikka
- Vain diktatuurissa voi yrittää pakkomanipulaatiota! (Orwell:1984)

14

LÄHTEITÄ

- Eskola Antti: Vanhanakin voi ajatella, Vastapaino 2019
- Lääkärin etiikka 2005
- Niiniluoto Ilkka: Johdatus tieteenfilosofiaan, Otava 1983
- Pihlström Sami: Ota elämä vakavasti. Ntamo 2018
- Väliverronen Esa: Julkinen tiede, Vastapaino 2016